

Revista digital ELS TEMPS DE LES ARTS.

José Gurvich. Una visió diferent del Constructivisme

5 de Novembre de 2019

Ramon Casalé Soler

Amb motiu dels 40 anys de la inauguració de la Sala Dalmau es presenta l'exposició itinerant José Gurvich, 1927-1974, on s'exhibeixen una cinquantena d'obres, entre dibuixos, pintures i ceràmiques pertanyents al període 1948-1972. Abans d'arribar a Barcelona es va poder veure a Washington, Miami i Montevideo. La seva obra ja s'havia mostrat anteriorment a la galeria, principalment en algunes col·lectives com a membre del Taller Torres-García. Precisament l'any 2000 va ser la primera vegada que es va poder veure el seu treball a Espanya, concretament a la mateixa Sala Dalmau i que després va viatjar a Madrid i Buenos Aires.

José Gurvich (1927-1974)

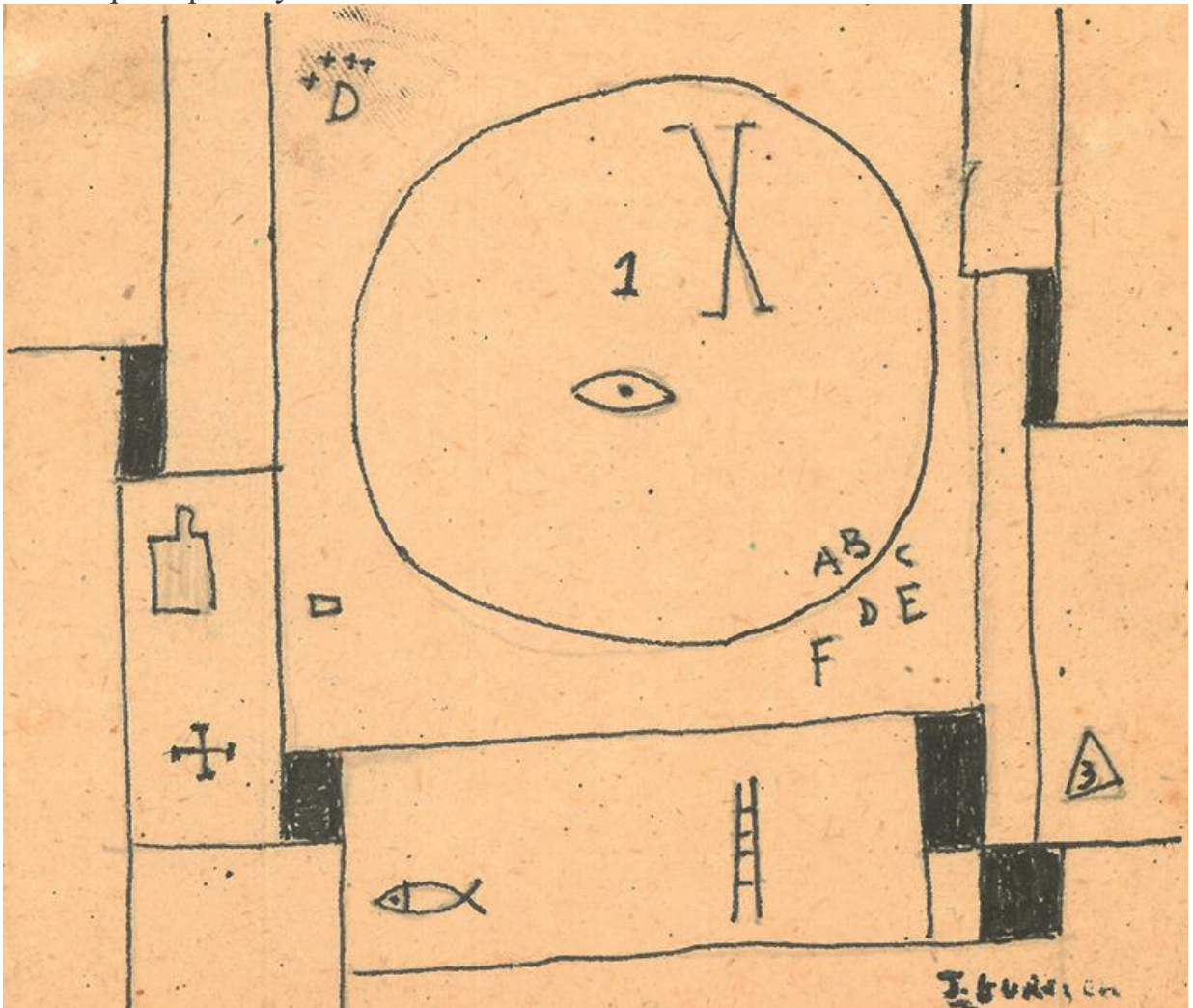
Sala Dalmau

Consell de Cent, 349. Barcelona

Fins al 30 de Novembre

El pintor, ceramista i professor d'art José Gurvich (Jieznas. Lituània. 1927 – Nova York. EEUU. 1974), en realitat es deia Zusmanas Gurvicius. La seva família era jueva i quan ell només tenia quatre anys va decidir traslladar-se a Montevideo. Va estudiar pintura a la Escuela Nacional de Bellas Artes que dirigia en aquell moment José Cuneo, també conegut com a Perinetti, que era el seu cognom matern. A partir de 1945, o sigui quan encara no havia fet ni tan sols vint anys, **ingressà al Taller Torres-García** gràcies a la intervenció del seu fill Horacio Torres que els va presentar. De fet, **Gurvich va formar part del Taller fins a la seva dissolució el 1962**. La seva primera exposició individual va tenir lloc a la ciutat uruguaiana de Melo, l'any 1946. El 2005 es

va inaugurar a Montevideo el Museu Gurvich, on actualment exposa un dels pintors habituals de la Sala Dalmau, com és l'hispano-uruguaià Juan de Andrés. De l'anterior exposició a la Dalmau, el crític Josep Maria Cadena escriu: "Mestre de si mateix després d'haver estat durant anys fidel deixeble. Gurvich estableix la relació de la realitat vista amb l'espai pictòric". És cert que **la seva obra està impregnada d'un constructivisme molt definit**, però amb el transcurs del temps anirà trobant el seu propi camí, del que Cadena opina que la seva etapa a Israel va ser la més interessant, ja que s'endinsa en un constructivisme après a la realitat màgica de la vida i troba un ordre estètic que li pertany".

José Gurvich. Constructivo ABC (1960)

La presentació de l'acte va anar a càrrec del cònsol d'Uruguai a Barcelona Pedro Valenzuela i de l'historiador i crític d'art **Juan Manuel Bonet**. Valenzuela destaca en el catàleg que Gurvich com a deixeble de

Torres-García, “no n’és un epígon. La seva obra aconsegueix originalitat, singularitat, en un propi món, intransferible, únic, d’una autenticitat tal que els homes del Cerro o els seus agricultors d’Israel són els homes comuns de tots els temps i de tots els llocs.” Amb això el cònsol ja defineix alguns aspectes de l’obra de l’artista que posteriorment anirem comentant, doncs les peces que es mostren a la galeria abracen pràcticament tota la seva trajectòria artística. A més, es tracta d’una exposició molt intimista, ja que la majoria de les peces són de petites dimensions, atès que solen ser esbossos i maquetes que després es convertiran en obres més grans, tant si són pintures, escultures o murals. El llapis, la tinta, la tempera, l’aquarel·la i mixta sobre paper sovintegen, però també hi ha olis sobre cartó i escultures en ceràmica.

L’exposició es divideix en diversos apartats: l’**etapa del Taller Torres-García**, on descobreix el constructivisme fins a trobar el seu propi camí creatiu; **el període europeu**, on el paisatge esdevé rellevant; **les diferents estades a un kibutz d’Israel durant els anys 50 i 60**, on sent una gran atracció per la tradició jueva que, de fet, és la que li van transmetre els seus pares. Aquest sentiment religiós es traslladarà als seus dibuixos i pintures, sobretot quan s’interessa per tot allò rural i, finalment, **quan va a Nova York**, ciutat que li impressionà molt, principalment per la seva arquitectura monumental.

Jose Gurvich. Constructivo cine hoy II. 1952

Els anys de formació a Montevideo al Taller Torres-García, o sigui a partir de 1945 fins a 1955, any que s'instal·la al *kibutz* Ramat Menasche on viu la seva germana, hi són presents en algunes de les obres de l'exposició, com per exemple l'aquarel·la *Composició con pez* (1947), les temperes *Naturaleza muerta construída II* (1948), *Naturaleza muerta con rojo* (1949) i els dibuixos en tinta *Formas* (1950) i *Composició libre* (1953). Totes són de petites dimensions i hi podem apreciar el seu interès per mostrar diversos elements que formen part del seu món més personal. Hi tenen cabuda des de la tradició més ancestral fins a determinades simbologies impregnades de misteri, però la idea constructivista és el nexa que les uneix. En els dibuixos és on es percep més el seu **domini del dibuix**,

ple d'imaginació, en què els objectes que hi apareixen tenen un significat que només ell coneix.

Mentre es troba a **Israel combina el seu treball d'artista i s'aproxima a Marc Chagall**, també d'origen jueu, amb la tasca de pastor. La vida rural li causa una gran impressió, encara que el contacte amb les seves arrels les tornarà a reviure quan vagi a Nova York. Mentre està a Israel, viatja sovint a Europa, concretament a Espanya, França i Itàlia, on descobrirà un paisatge diferent, sobretot l'urbà, que després traslladarà als seus dibuixos o, el que és el mateix, als seus esbossos que, com assenyala l'expresident de l'Uruguai, Julio Maria Sanguinetti, en el catàleg de l'exposició, són dibuixos que tenen "l'espontaneïtat de l'ull viatger. El personatge característic, el paisatge, el moment de la pluja, aquells homes o dones d'un bar o un carrer, entrevistos fugaçment, sense identitat, tot just com a testimonis humans d'un instant, emergeixen de l'apunt ràpid."

Visitant els museus europeus, pintors com **El Bosco i Brueghel** li produeixen un gran impacte. A finals de 1956 torna a Montevideo on substituirà a Julio Alpuj com a professor del Taller Torres-García i se'n va a viure a El Cerro, localitat que apareix sovint en els seus dibuixos i pintures. Dels anys 1956 a 1964, que és el moment que de nou marxa a Israel, hi ha un gran nombre de peces a l'exposició, cas de l'oli sobre cartró *Bañistas del Cerro* (1958), on el constructivisme deixa pas a una nova manera d'expressió que, d'alguna manera, ens recorda al món metafísic de De Chirico o Carrà, o fins i tot el món picassà. La resta de peces d'aquesta època porten com a títol *Composición libre*, on els protagonistes són els ulls, els peixos, la lluna, les flors, etc. Ara bé, tot des d'una òptica de plena llibertat creativa, que possiblement s'aproxima al terreny surrealista, encara que no sigui tan oníric. El 1964 torna a Europa i Israel, on exposarà a Tel-Aviv. Fa una estada de tres mesos a Grècia, però a finals d'any torna a Montevideo i participa a diverses exposicions. Hi ha una mostra que serà essencial en la seva trajectòria creativa com és *Universalismo Constructivo*, celebrada al Museo Nacional de Bellas Artes de la capital uruguaiana l'any 1970. D'aquesta etapa només s'exhibeixen quatre peces : Els dibuixos *Canción a las 5 de la*

tarde (1964), *Estación* (1966), *Composición* (1966) i l'aquarel·la *Proyectos para esculturas V* (1971). Dos anys més tard se'n va a Nova York on exhibí el seu treball en diferents exposicions, però malauradament només s'hi estarà dos anys, ja que mor en aquesta ciutat el 1974. El dibuix en bolígraf *Plaza escultòrica* (1972) és l'únic testimoni realitzat a Nova York que està present a la Dalmau.

José Gurvich . Torre. 1968

Respecte de les escultures, potser la ceràmica *Torre* (1968) és la que més crida l'atenció, ja que es tracta d'una petita peça en forma de tòtem, on es barreja l'ésser humà amb la pròpia construcció. Les altres són més abstractes, però

tenen en comú que són maquetes de futures escultures, malgrat que algunes no van arribar a realitzar-se. Tant d'aquestes escultures com dels seus dibuixos i pintures, l'arquitecte, historiador, i escriptor uruguaià Gabriel Peluffo –que va dirigir el Museo Juan Manuel Blanes de Montivideo durant el període 1992-2013- assenyala que **Gurvich “transita virtuosament la fràgil frontera entre l'humor i la tragèdia humana, corroborant el fet que al llarg de la seva obra, com ho testimonia el conjunt de peces exposades, el goig de la vida en comú que conreà aquest artista va estar permanentment interpel·lat per escabrós i enigmàtic de la mateixa existència.**

Ramon Casalé Soler

Llicenciat en Geografia i Història, especialitzat en Història de l'art, per la Universitat de Barcelona (1985). Màster de Museologia i Gestió de Patrimoni (1998). Diplomant en Taxació, Catalogació i Expertització d'obres d'art, per l'Escuela Superior de Anticuarios (2006). Membre de l'ACCA, AICA i ICOM. Cap de secció d'art de Las nueve musas (Madrid), crític de Arteprexcelencias (La Habana), Bonart (Girona), L'Independent de Gràcia (Barcelona), Butlletí Soc. Cat. d'arqueologia (Barcelona) i El temps de les arts (València).